

Оригиналан научни рад
УДК 005.334:336.76]:321.65
DOI 10.7251/SVR2522025V

ИДЕОЛОГИЈА ФИНАНСИЈСКОГ КОРПОРАТИВИЗМА КАО ЕКОНОМИЈА СОЦИЈАЛНОГ НИХИЛИЗМА

Гордана Валчић¹

*Заблуде које вребају у речима су живи песак теорије;
а пошто је понашање нација изграђено на теорији,
исправљање грешака у речима је бескрајни труд науке. ...
Партија у овој земљи, чији је један од великих циљева, у
једном тренутку, био одржавање ropства, много је свог
народног гласања дуговала имену Демократија.
– С. Дана Хортон, Сребро и злато (1895)*

Сажетак: Сложеност феномена корпоративизма, као доктрине која је уткана кроз целокупну људску историју, указује на његово разнолико дефинисање у оквиру различитих научних дисциплина. Током историје, у зависности од епоха, социоекономског окружења, политичких система, корпоративизам се јављао у различитим појавним облицима. Мултидисциплинарно посматрање овог феномена искључиво у оквирима класичних научних дисциплина, приликом чега се пренебрегава религијски аспект, као и за многе друге феномене у друштву који обликују свакодневни живот човека, доводи до неразумевања његове суштине. У раду су изложена различита тумачења корпоративизма и покушаји његовог дефинисања као феномена, предочени су аспекти посматрања финансијског капитала и финансијског корпоративизма као идеологије, указано је на секуларност феномена финансијског корпоративизма са освртом на својеврсну економију социјалног ниҳилизма.

Кључне речи: *корпоративизам, финансијски капитал, финансијски корпоративизам, идеологија, економија, секуларизам, ниҳилизам.*

¹ gordana@valtechvidoe.com

УВОД

Еволуција економске мисли је комплексан, контрадикторан процес који одражава и предодређује целину тока привредног развоја.

У античком свету, још у четвртм миленијуму пре Христа, када су се појавиле прве древне источне државе и успостављени државни облици власти кроз робовласничку привреду, почела је систематизација економске мисли у економску теорију прихваћена од друштва као водич за деловање у спровођењу економске политике. Тадашње карактеристике економске мисли античког света, које су се огледале у гласноговорницима економске мисли (филозофи) и појединим владарима у њиховој жељи за сопственом идеализацијом и очувањем ропства и егзистенцијалне економије као главног услова за трајни „природни поредак“, остале су до данашњих дана императив економских демагога и њихових послодаваца – владара. Од Хамурабијевог закона, којим је покушано *ограничавање* тлачења јаким над слабијима, преко економске мисли древне Индије која је доктрином каста посматрала ропство као природну појаву за стицање богатства и *друштвене користи*, Ксенофонта који није порицао императив профитабилности трговине и давао упутства за боље искоришћавање робова, Аристотела који је ропство сматрао природним, а роба оруђем које говори, латифундија у древном Риму, све до Адама Смита који је *економског човека* посматрао као личност која је обдарена себичношћу и тежњом ка гомилању материјалног богатства при чему је тежњу за профитом и слободном трговином оценио као активности које су од користи за целокупно друштво на тржишту где делује тзв. *невидљива рука* уз помоћ које слободна конкуренција управља поступцима људи кроз своје интересе и води ка решавању друштвених проблема на најбољи могући начин, постулирајући да је економски универзум организован на такав начин да су произвођачи и други појединци вођени *невидљивом руком* да би повећали економски просперитет тражећи своје сопствене интересе, латентно се провлачила неизречена идеологија финансијског корпоративизма која, апострофирајући императив профита, пренебрегава морални аспект човековог живота вођен религијом којој људи припадају.

КОРПОРАТИВИЗАМ

Проучавање корпоративизма неопходно је, не само зато што се ради о изузетно интересантној доктрини, већ и зато што нам омогућава да формирамо потпунију слику о европској перцепцији бића. Проучавање корпоративизма је, пре свега, испитивање концепта како европске тако и глобалне мисли као преовлађујуће у униполарном глобалистичком поретку. *Дефинисање феномена корпоративизма у различитим научним дисциплинама које, свака за себе у делокругу своје научне дисциплине, посматрају феномен корпоративизма као циљ сам по себи уместо да га посматрају као средство за постизање циља, доводи до његовог непотпуног уобличавања. Издвојено је неколико покушаја дефинисања корпоративизма из угла различитих научних дисциплина, а потом и из угла религије католичанства.*

Посматрајући новију политичку историју, наилазимо на дефиницију Филипа Шмита (Philippe C. Schmitter) који је корпоративизам дефинисао на следећи начин: *Корпоративизам може бити дефинисан као систем интересног представљања, у коме су конститутивне јединице организоване у ограничен број јединствених, обавезних, некомпетитивних, хијерархијски устројених и функционално диференцираних категорија, које је држава признала или овластила (ако не и створила) и којима је додељен представљачки монопол одлучивања унутар њихових категорија, у замену за поштовање извесних правила о избору њиховог вођства и о артикулисању захтева и подршке (Schmitter, 1974: 93–94).*

Шмит посматра корпоративизам искључиво као организациону структуру, као средство и његов однос према држави, односно државе према корпоративизму.

Двојица економиста, Кинез из Канаде Ђингџинг Хуо (енг. Jingjing Huo) и Американац Џон Стивенс (John D. Stephens) наводе: *У корпоративистичким политичким економијама, кровна удружења капитала и рада срећу се са државом да би постигла погодбу о широј социјалној и економској политици, што укључује државну потрошњу, опорезивање, политику плата и тако даље. У пракси, само високо централизоване интересне групе могу прогурати такву погодбу (Huo and Stephens, 2015: 410).*

Ћингџинг и Хуо представљају корпоративизам као врсту технике за притисак на државу уз један уопштен приказ циља, односно одсуства конкретног циља због којег овај феномен постоји.

Британски економски социолози Реј Пал (Raymond Edward Pahl) и Џек Винклер (Jack T. Winkler) корпоративизам су дефинисали као: *Свеобухватни економски систем у коме држава интензивно усмерава привреду која је претежно у приватном власништву ка четири циља [...]: поретку, јединству, национализму и „успеху”*. *Суштина корпоративизма као економског система [...] приватно власништво и државна контрола* (Pahl and Winkler 1975, 28).

Пал и Винклер сматрају да је корпоративизам економски систем, без назнаке циља постојања корпоративизма, при чему га посматрају искључиво у оквиру једног облика капитала –приватном, док се потпуно пренебрегава могућност корпоративизма у друштвеном и државном облику капитала.

Израелски економски историчар Јосеф Халеви (енг. Joseph Halevi) за корпоративизам каже: *Корпоративизам је скуп политичких доктрина које за циљ имају организовање грађанског друштва на основу струковних или професионалних представљања у скупштинама које се називају Сталежи или Корпорације* (Halevi, 1990: 77).

Халеви корпоративизам дефинише искључиво као синтетизујућу политичку доктрину уз акценат на њен организациони аспект, без дефинисања циља.

Поменути примери дефинисања корпоративизма истичу или његову унутрашњу организацију или његов однос, као феномена, према држави односно државе према феномену, доктрини, а не као средство за постизање циља, при чему Јосеф Халеви у потпуности замењује средство и циљ сматрајући да је циљ корпоративизма организовање грађанског друштва.

Основни циљ сваке корпоративне организације, а тиме и корпоративизма, је увећавање финансисјских средстава и профита, приликом чега се користе различита средства односно облици удруживања и технике којима ти облици удруживања постижу основни циљ.

Следствено, корпоративизам може да се посматра као средство за удруживање приватних или правних лица, ради постизања циља оличеном у увећавању финансисјских средстава односно профита.

Амерички политиколог Даглас Чалмерс (Douglas A. Chalmers), између осталих значења које је дао корпоративизму, посматрао је

његову идолошку конотацију: *Корпоративизам је прешао пун круг, од идеологије која је бранила права аутономних организација од државног апарата, до идеологије тог државног апарата који је настојао да сузбије независне организације. Иако такви помаци у политичким значењима нису својствени само корпоративизму, ипак изненађује како је велико било обртање његове политичке улоге* (Chalmers, 1991: 67).

Чалмерс је, за разлику од осталих, увидео идеолошку конотацију корпоративизма, његов идеолошки капацитет, пренебрегавајући чињеницу о основном, реалном, циљу корпоративизма који се огледа у увећавању финансијских средстава, профита. Не залазећи у конвencionано дефинисање идеологије које дају научне дисциплине, пренебрегава се њено реално виђење које означава да је идеологија скуп претпоставки толико привлачан да се радије гледа на њихову апстрактну логику него на то како свет заправо функционише. Ту је скривено Чалмерсово упућивање идеологије корпоративизма на права организација или државног апарата, уместо на циљ због којег је успостављена својевствена идеолошка конотација корпоративизма – остваривање профита.

Римокатоличка црква је имала огроман утицај на формирање теорије о корпоративизму, имајући у виду да је прва изнела виђење његове дефиниције. Теоријски ставови и практична делатност немачког теолога, политичара, бискупа Мајнца барона Вилхелма фон Кетелера (Wilhelm Emmanuel von Ketteler)² имали су значајан утицај на формирање нове католичке концепције друштвеног развоја. Није случајно што га је касније папа Лав XIII назвао својим претходником.

Римокатоличка црква 1884. године, под управом папе Лава XIII (Leo XIII), потписника енциклике „О новим стварима” (*Rerum Novarum*)³, Leo XIII 1891) установљава римокатоличку социјалну корпоративистичку доктрину коју дефинише као: *Систем друштвене организације који у свом темељу има груписање људи према заједницама њихових природних интереса и друштвених функција, а које као истински и прави органи државе управљају радом и капиталом и усклађују их у питањима од заједничког интереса* (Wiarda, 1997: 37).

2 Wilhelm Emmanuel von Ketteler (1811. – 1877.), немачки теолог и политичар који је служио као бискуп Мајнца. Године 1861. објавио је књигу о помирењу између католика и протестаната у Немачкој, *Слобода, ауторитет и Црква* у којој је предложио оснивање молитвеног друштва за поновно окупљање хришћанског света.

3 https://www.vatican.va/content/leo-xiii/en/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_15051891_rerum-novarum.html

Имајући у виду да је римокатоличка Црква прва дефинисала корпоративизам, може да се претпостави да је њен став, изражен у дефиницији, био од великог утицаја на усмеравање размишљања и покушаје дефинисања овог феномена од стране поменутих аутора, као што је у претходном представљено.

Према хронологији дефинисања феномена корпоративизма, најстарија је дефиниција католичке цркве, те из тог разлога треба указати на чињеницу да је папа Лав XIII оживљавао филозофију Томе Аквинског која није ништа друго до теистичка верзија Аристотелизма, коју је папа Лав XIII сматрао основом доктринарне и теолошке католичке мисли, као и развој библијских студија и библијске археологије, тиме што је у својој енциклици *Aeterni Patris*⁴ од 4. августа 1879. године (две године пре енциклике *Rerum Novarum* којом је формулисана корпоративна доктрина) прогласио томизам нормом католичке теологије. Његово предавање у богословским школама постало је обавезно. Имајући у виду да је Тома Аквински тврдио да сељаци треба да се баве физичким пословима, а привилеговани слојеви друштва духовном делатношћу (што упућује на класни поредак) и да су камате лихвара награде за то што је поверилац ускраћен за евентуални приход од коришћења својих средстава, насупрот Христовом учењу које недозвољава лихварство ни под којим условима, поставља се питање зашто је католичка Црква усвојила ставове Томе Аквинског као доктринарну и теолошку мисао која противречи основном Христовом учењу и борби против лихварства? Следствено, дискутабилна је искреност католичке цркве при дефинисању корпоративизма за постизање заједничког интереса у друштву. Да ли тај заједнички интерес подразумева само интерес једне класе, лихвара? С друге стране, ни ова дефиниција не указује на профит као основни циљ корпоративизма већ га замагљује указивањем на његову организациону структуру и његов однос у друштвеном поретку државе.

Корпоративизам подразумева пристанак појединца да се повинује корпоративним нормама, вредностима (корпоративна етика), брани интересе корпорације (корпоративна солидарност) без обзира на лична уверења, етику, религијску припадност и морал појединца. То је својеврстан идеолошки оквир.

Разлика између идеологије корпоративизма и других идеологија је у томе што идеал у њему није индивидуална или класна слобода

4 https://www.vatican.va/content/leo-xiii/en/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_04081879_aeterni-patris.html

већ корпоративна слобода у циљу увећања финансијских средстава, профита.

Слобода је у данашњем свету почела да означава слободу предатора да експлоатишу економију у целини, за разлику од идеје просветитељства о слободи од експлоататора. За слободно тржиште се каже да је оно на којем је владина регулација уклоњена, *слободна* од јавне заштите потрошача. Таква заштита потрошача, народа, је поново названа *мешање* и окарактерисана као *Пут у кметство*. А заправо је обрнуто.

Вишевекторско посматрање феномена корпоративизма, у јавној сфери, онемогућава економским демагозима пласирање и усвајање терминологије која се углавном састоји од резидуума еуфемизама насталих током економских дебата у циљу замагљивања суштине њиховог значења и експанзије оних који их финансирају, као што то случај са термином слобода.

ФИНАНСИЈСКИ КАПИТАЛИЗАМ И КОРПОРАТИВИЗАМ

Финансијски капитализам је термин који је сковао Рудолф Хилфердинг (Rudolf Hilferdig)⁵ да означи еволуцију индустријског капитализма у систем којим доминирају велике финансијске институције, а не индустријске.⁶

Хилфердингов *Финансијски капитал* био је „основна марксистичка анализа трансформације компетитивног и плуралистичког либералног капитализма у монополистички финансијски капитал” (Bideleux and Jeffries, 1998: 356). Хилфердинг је супротставио монополистички *финансијски капитализам* ранијем, *конкурентском* и *буканирском*⁷ капитализму, раније ере *либералног капитализма*.

5 Рудолф Хилфердинг (Rudolf Hilferding, 1877.-1941.) је био марксистички економиста, социјалистички теоретичар, главни теоретичар Социјалдемократске партије Немачке током Вајмарске републике. Био је заговорник «економског» читања Карла Маркса, идентификујући се са «аустро-марксистичком» групом. Први је изнео теорију *организованог капитализма*, бранилац марксизма од критика економиста Аустријске школе и колеге из Беча, Еугена Боехм вон Баверка (Eugen Boehm von Bawerk). Хилфердинг је учествовао у „Дебати о кризама“ оспоравајући Маркову теорију о нестабилности и коначном слому капитализма на основу тога да се концентрација капитала заправо стабилизује. Његово најпознатије дело је *Финансијски капитал* (*Das Finanzkapital*, 1910.) један од најутицајнијих и оригиналних доприноса марксистичкој економији са значајним утицајем на марксистичке писце.

6 Hilferding, R.(1910). *Das Finanzkapital. Eine Studie über die jüngste Entwicklung des Kapitalismus*, Vienna, Wiener Volksbuchhandlung.

7 Буканири (енг. *Buccaneers*) су били ловци из 17. века који су живели на острвима Кариба или *Западне* Индије, како их још зову. Најбројнији су били на острву Хиспањола и касније

Уједињење индустријских, меркантилних и банкарских интереса ублажило је раније либералне капиталистичке захтеве за смањењем економске улоге меркантилистичке државе; уместо тога, финансијски капитал је тражио *централизовану државу која даје привилегије* (Bideleux and Jeffries, 1998: 359). Хилфердинг је ово видео као део неизбежне концентрације капитала коју захтева марксистичка економија. Док су захтеви капитала и буржоазије до 1860-их година били, према Хилфердинговом мишљењу, уставни захтеви који су *подједнако погађали све грађане*, финансијски капитал је све више тражио државну интервенцију у име класа које поседују богатство; капиталисти, а не племство, које су доминирале државом (Bideleux and Jeffries, 1998: 359–360). У томе је Хилфердинг видео прилику за пут ка социјализму који је био другачији од оног који је предвидео Маркс: *Социјализујућа функција финансијског капитала у великој мери олакшава задатак превазилажења капитализма. Једном када је финансијски капитал довео најважније гране производње под њеном контролом, довољно је да друштво преко свог свесног извршног органа – државе коју је покорила радничка класа – заузме финансијски капитал како би одмах стекло контролу над овим гранама производње*⁸. То би учинило непотребним експропријацију *сељачких газдинстава и малих предузећа* јер би они били индиректно социјализовани, кроз социјализацију институција од којих их је финансијски капитал већ учинио зависним. Дакле, пошто је једна класа доминирала економијом, социјалистичка револуција је могла добити ширу подршку директном експропријацијом само од те класе. Конкретно, према Хилфердингу, друштва која нису достигла ниво економске зрелости који је Маркс очекивао као *зрела* за социјализам могу се отворити за социјалистичке могућности (Bideleux and

на острву Тортуга. Буканири су долазили на острва као прогнаници разних националности из Европе. Највише су били Енглези и Французи, а мањи број Холанђана. Међу њима су били одбегли робови и бивши затвореници. Живели су од лова на дивљач чије би месо касније димили на ватри званој *букан*, одакле и потиче њихов назив *буканири*. То месо би се касније продавали бродовима у пролазу. Живели су у групама од највише шест до осам људи и нису признавали никакову другу власт осим међусобно закључених споразума. Око 1639. године формирана је велика заједница буканира, која је врло брзо постала трн у оку шпанским колонијалним властима. Порасту броја буканира умногоме је допринео пораст становништва у свим колонијама Новог света. Године 1665. Француска Западноиндијска компанија именовала је Бертрана д'Ожерона за гувернера острва. Д'Ожерон је преузео власт на острву у име Француске и тамошњим пиратима и буканирима поделио Маркуе *писма*, овлашћење за легалне пиратске нападе на шпанско бродарство. Тако је дошло до легализације украденог капитала буканира.

8 Погледати: Hilferding, R.. *Finance Capital: A Study of the Latest Phase of Capitalist Development*, Chapter 25, *The proletariat and imperialism*. <http://www.marxists.org/archive/hilferding/1910/finkap/ch25.htm>.

Jeffries, 1998: 360). Штавише, *политика финансијског капитала мора да води ка рату, а самим тим и ка ослобађању револуционарних олуја* (Bideleux and Jeffries, 1998: 360).

На основу Хилфердингове анализе *финансијског капитала* уочава се да финансијски капитал захтева централизован систем државе, односно одсуство децентрализације власти у држави и привилегије државе према финансијском капиталу без обзира да ли за основу има приватан или друштвени облик капитала. Методологија финансијског капитала је у суштини иста у свим идеологијама те се из тог разлога корпоративизам, а тиме и финансијски корпоративизам не могу посматрати као карактеристика само једне, одређене политичке идеологије. Финансијски корпоративизам је идеологија за себе која, попут Химере, може да егзистира у различитим политичким економијама.

Централизован систем државе у којој је финансијски капитал у приватном власништву, у оквиру либералне идеологије, директно противречи демократском принципу либерала о обавези децентрализације управљања државом коју, у суштини, одржава финансијски капитал. С друге стране, императив финансијског капитала који захтева привилегије од државе садржан је у његовом циљу – стварању већег профита, односно недоречености правних норми које омогућавају да оно што није забрањено постане дозвољено. Следствено, јачање финансијских корпорација и њиховог удруженог подухвата у облику финансијског корпоративизма, којим врше притисак на државу, огледа се у циљу стварања и акумулирања незарађеног капитала посредством камата. Неморална произвољност правних норми у држави, од стране законодавне власти, садржана је у томе да се финансијским корпорацијама не забрањује експоненцијални раст новца на рачун камата у банкарском сектору, као примарном носиоцу финансијског капитала и финансијског корпоративизма, по принципу да оно што није забрањено то је дозвољено, легално и легитимно, без обзира на моралну или неморалну конотацију стварања такве врсте капитала. У основи лихварства је давање новца на кредит уз сложену камату, када се камата обрачунава не само на главницу дуга, већ и на износ камате на претходни рок отплате. Такво наплаћивање, у математичком погледу, подлеже закону геометријске прогресије, чија је граница експоненцијални раст. Овај вакум, недореченост правних норми, којима се не забрањује експоненцијални раст новца на рачун камата у банкарском сектору је последица сукоба између објективног и

позитивног права што доводи до релативизације санкционисања одређених неморалних финансијских појава у друштву.

У разноврсном опусу радова у којима проф. др Радомир Д. Лукић проблематизује правни теорију, социологију и филозофију права, издваја се рад *Систем филозофије права*⁹ у којем се супроставља објективно право и позитивно право истичући да у праву поред

субјективних, постоје и објективни елементи те долази до потенцијалног сукоба између објективног и позитивног права. За објективно право, које сви прихватају, сматра да ретко долази до његове повреде. Међутим, када је реч о апстрактним вредностима као што су правда, слобода, једнакост, заједничко добро, маса и елита, су дубоко подељени. Објективна мерила не постоје и ту почиње сукоб између објективног и позитивног права. Лукић захтева успостављање релативног у смислу да оно што је сада *прихваћено*

као објективна вредност проистиче из чињенице о тренутној људској свести. Такав став упућује на закључак да сутра, после неке нове *еволуције* људске свести, то право може да буде проглашено погрешним. Управо суштина филозофије нихилизма, која прожима све сегменте друштва, као доминантна филозофска доктрина 20. века, базира се на томе да нема апсолутне истине и да је свака истина релативна. Нихилизам захтева потпуно преобликовање идеје религије и духовног искуства, односно објективног права човека у складу са његовим религијским схватањима апстрактних вредности.

Релативна истина егзистира у научним сазнањима која почињу проучавањима, уопштавају се логиком и прелазе из стања познатог у стање непознатог. То непознато стање тзв. *релативне истине*, у овом случају релативних правних норми, која никада не може да постане апсолутна, изузетно је погодно тло за манипулацију мисли научне елите која се задовољава резултатима да је свака истина релативна, свака истина је емпиријска.

Следствено, владајућа елита, кроз законодавну власт, може помоћу *силе права*, да примени своје сопствено схватање и учини га позитивним правом које обавезује сваког човека независно од његових религијских уверења. У тој тачки започиње владавина идеологије финансијског корпоративизма која, позитивним правом легализује лихварство супротстављено догми Православне религије.

Оно што највише уништава економију једног друштва у директној вези је са процентом камата, односно финансијским корпоративизмом:

9 Лукић, Д. Р. (1992). *Систем филозофије права*. Београд.

инфлација, економско раслојавање, маргинализација сиромашних, уништавање друштвених вредности, уништавање националних и верских културних традиција, развој социјалног паразитизма, подстицање ауторитарне моћи у земљама слабе економије, јачање бирократског апарата и одлагање социјалних трансфера, подстицање корупције у владајућим елитама, овековечавање дужничког ропства и стварање *процентуалног пролетаријата* као метода друштвеног поробљавања, манипулације моћи, глобализације у виду формирања империјалног светског финансијског система кроз дужничко ропство. Тај проценат незарађеног новца на основу камата је са есхатолошког аспекта персонификација ђавола гласника Мамона.

СЕКУЛАРИЗАМ ФИНАНСИЈСКОГ КОРПОРАТИВИЗМА

Финансијски корпоративизам је вишеструка, хетерогена и сложена друштвена појава, средство за стицање лихварског профита уз успостављање безобалног робовласничког друштва. Ако говоримо о либералном капитализму, у којем финансијски корпоративизам досеже империјални статус, као социјално-економској структури, онда се он може упоредити са дрветом које има видљиви део - дебло, гране, лишће, а постоји невидљиви део - корење. Већина научника проучава само видљиву површност дрвета – економију, право, политику и ретко обраћа пажњу на основни део - духовну и моралну структуру овог феномена, односно на његов корен. Духовна димензија се може тумачити и паганизмом, протестантском етиком, неко је тумачи талмудским јудаизмом, и сви су делимично у праву, али главно остаје непромењено: све ово нема никакве везе са православном традицијом.

Имајући у виду да је реч *економија* грчког порекла и значи *изградња куће*, економски систем заснован на либералном капитализму у савремености, кроз корпорацијско деловање финансијских институција, требао би да *изгради кућу*, економски стабилну државу. Међутим, ово није слика тренутног стања ствари. *Економију* је одавно потиснуло оно што је Аристотел некада називао *хрематистиком*, вештином акумулирања богатства, као циљ сам по себи, односно обожавање профита. Економија и хрематистика су антиподи. Хрематистика је деструктивна за друштво и заправо се може назвати *уништавањем куће* јер не подразумева постојање морала при акумулацији профита. Шпекулације на робним

тржиштима, финансијским *пирамидама*, развоју тржишта хартија од вредности, берзанским играма, лажним банкротима и кризама које је створио човек, не могу се назвати економијом, *изградњом куће*.

Не постоји консензус око времена настанка овог, са православног аспекта зла. Нарочито је популарна Веберова теорија¹⁰ да се капитализам заснива на протестантском *моралу*, који дели људе на *одабране* и *остале*. Успех особе у послу постаје спољни знак да је *изабран*. Другим речима, Бог протестаната воли онога ко има новац и није битно како га је особа зарадила, што упућује на закључак о негирању Божијих заповести и одсуству морала записаног Христовим речима.

Међутим, немачки економиста Вернер Сомбарт¹¹ тврдио је да оснивачи *религије капитала* нису протестанти, већ Јевреји. Савремени капитализам, према Сомбарту, није ништа друго него економски облик жидовства. Крајњи протестанти, склопивши савез са садукејском сектом, кренули су у рат против Створитеља. Иако су их и даље звали хришћанима, у духу су били у супротности са Спаситељевим учењима. Њихово лицемерно обожавање Христа је попут пољупца Јуде.

Последице ове издаје Христа свакодневно су пред нашим очима. Управо је Европа постала стециште за те нове и врло опасне ставове. Бројни идеолози атеизма наследили су антихришћански дух екстремног протестантизма. Теолошко-филозофско тумачење нових погледа било је дело десетак главних француских идеолога такозваног просветитељства: Волтера, Монтескјеа, Дидроа, Русоа и других. То су били *апостоли* нове религије, коју су је сами назвали *религија човекољубља*. Атеизам француског просветитељства био је агресиван, антиклерикални. Просветитељска теза да здрав разум треба да буде једини критеријум у просуђивању свих ствари и у одређивању смерница нашег деловања, одредила је Волтеров¹² живот и рад. Сматрао је да је Црква највећи противник здравог разумада црквене догме не могу да издрже суд здравог разума и да се заснивају на преварама свештенства, предрасудама, сујеверју, лакомислености и незнању људи. Због тога је потребно људе просветити науком и умом. Једино на тај начин ће се, како сматра Волтер, смањити моћ Цркве у јавном животу, али и њена власт на подручју духовности. На том подручју посебно место заузима, на шта је Волтер указивао,

10 Вебер, М. (2002). *Протестантска етика и дух капитализма*. Москва.

11 Сомбарт, В. (2004). *Јевреји и хозяйственнај живињ*. Москва.

12 Volter, F.A.Argue. (2005). *Расправа о толеранцији*. Утопија.

искључивост црквене идеологије. Волтер је у основи заборавио, свесно или несвесно, да Црква нема идеологију, него религију.

Сведоци смо чињенице да је *економија* постала својеврсна *религија* модерности са својим култом профита и вредностима као што су корпоративна пракса, корпоративна солидарност, корпоративна етика. Економија и религија у свакодневном животу доживљавају се као антагонизми – рационално наспрам ирационалног. Међутим, парадокс је у питању шта се тачно сматра *рационалним*? Математичар и физичар **Блез Паскал** (Blaise Pascal)¹³, доказао је избор у корист религије.¹⁴ Он је размишљао о томе да ли Бог постоји или не. Сматрајући да при овој дилеми ум ништа не може да одлучи, питао се на коју страну ћемо се ослонити имајући у виду да смо раздвојени бескрајним хаосом? На ивици ове бесконачности игра се игра чији се исход не зна и питање је на шта се кладити? Тако је Паскал применио стратегију карташких игара, одређујући преференцију опкладе. Питао се шта људи ризикују тако што праве избор у корист Бога, закључујући да тим избором људи могу постати само верни, поштени, скромни, захвални, добре особе, способне за искрено пријатељство, добијајући на сваком кораку не жртвујући ништа.

СОЦИЈАЛНИ НИХИЛИЗАМ

На богоодступничком путу, човек је на сваком кораку рушио путеве повратка свом Творцу – Богу. На место Творца човек је постављао људски разум. Од племенских заједница до данас, човечанство је бирало пут зла уместо пут добра. У људској историји сви ратови који су били започети, завршавали су се. Једино рат, који је човек започео на почетку своје историје, наставља се и дан данас. Тај рат није рат народа против народа, нити човека против човека, тај рат је рат човека против Бога. У том рату *нихилизам*¹⁵ је главно човеково *оружје*.

Нихилизам наше епохе, као и ранијих епоха, постоји у сваком сегменту друштва. Суштина филозофије *нихилизма* је да нема апсолутне истине и да је свака истина релативна. *Нихилизам* захтева потпуно преобликовање идеје и догме религије, духовног искуства,

¹³ Blaise Pascal (1623.-1662.), био је француски математичар, физичар и филозоф.

¹⁴ <https://www.scribd.com/document/22245977/paskal-blez>

¹⁵ Лат. *nihil* уначи ништа, појам је који описује одсуство или непостојање било чега.

поништава апсолутне вредности у религији попут правде, слободе, једнакости, заједничког добра, поништава и самог Бога.

Нихилиста у негирању Бога и свега Божанског види само средство за достизање неког новог циља којем тежи посредством, за њега, *позитивног програма*. Революционари су увек тежили рушењу старог поретка, називају га ретроградним када је заснован на религијским основама, како би успоставили неки нови поредак, изван Божије речи. Дух насиља је нашао своје отелотворење у нихилистичким режимима чији су изразити представници били комунизам, национал-социјализам, фашизам, либерализам, неолиберализам, јер су имали, превазилаћи временску дистанцу која их појавно дели у друштву, својеврсну *позитивну улогу* прихваћену од стране народа залепљеног богоотпадничким обећањима у виду неистина, у времену свог настанка.

Нихилистичка организација трансформише целокупно друштво посредством носилаца световности у различитим видовима друштвене делатности које резултира заменом истине влашћу, док хуманост замењује закон силе, односно принуде правних норми.

Ниједна религија се није потврдила толиком снагом као Православље, зато што је Његов глас – Глас Бога апсолутна истина јер Православље не трпи двојност. Ниједна друга религија није имала тако радикалног и бескомпромисног непријатеља, као што је нихилизам, зато што се не може успротивити Православљу а да не ступи у саму борбу против Бога. Борба против Бога, који је створио човека из ништавила, захтева извесно слепило, баш као и илузију снаге, али ниједан нихилист није толико слеп да не осети коначне последице своје активности.

Од вере проистиче целовитост зато што је у њему све оријентисано на Бога, као на његов почетак и његов крај. У тој оријентацији постиже своје значење. Нихилистичка побуна, рушећи тај свет, инспирисала је нови свет: свет апсурда.. Нихилиста жели да се свет који се окретао око Бога сада окреће око ничега стварајући и такав поредак. За такав поредак у друштву, свет апсурда, либерализму је неопходна количина *нихилистичких робота*, која постаје његов основни ресурс. Данас има много показатеља да свет не излази из зачараног круга нихилизма, напротив, прелази у његов савршенији облик јер без искреног покајања нема изласка из нихилизма него стварање његовог новог лица Мамона.

ЗАКЉУЧАК

Финансијски корпоративизам је својеврсна идеологија која се разликује од других идеологија у томе што у њему идеал није индивидуална или класна слобода већ корпоративна слобода финансија у циљу увећања финансијских средстава, профита.

Идеологија финансијског корпоративизма подразумева пристанак појединца да се повинује корпоративним нормама, вредностима (корпоративна етика), брани интересе корпорације (корпоративна солидарност) без обзира на лична уверења, религијску припадност и моралне ставове појединца чиме се поништавају сва религијска уверења. Принуда правних норми које дају финансијском корпоративизму слободу, легитимитет и легитимитет за радње које се у религијском смислу сматрају неморалним, оногућава једну нову својеврсну економију религијског, а тиме и социјалног нихилизма.

Морамо схватити да је цео наш друштвени и економски живот, у својој информационој вредности и смисленој перспективи, заражен погубним вирусом камата на кредите.

Као што је Дарвинова теорија еволуције замаглила све различитости између организама кроз идеју *биолошке еволуције*, а хијалистички нови светски поредак замаглио све разлике између народа и религија кроз ЕУ и ССЦ (светски савет цркава), тако је идеологија финансијског корпоративизма замаглила основни циљ класичне економије и постала императив економије социјалног нихилизма.

THE IDEOLOGY OF FINANCIAL CORPORATEVISM AS AN ECONOMY OF SOCIAL NIHILISM

Gordana Valčić

Resume: The complexity of the phenomenon of corporatism, as a doctrine that is woven throughout the entire human history, indicates its diverse definition within different scientific disciplines. Throughout the history, depending on the era, socioeconomic environment, political systems, corporatism appeared in different forms. The multidisciplinary observation of this phenomenon exclusively within the framework of classic scientific disciplines, while neglecting the religious aspect, as well as many other phenomena in society that shape the daily life of man, leads to a misunderstanding of its essence. The paper presents various interpretations of corporatism and attempts to define it as a phenomenon, presents aspects of observing financial capital and financial corporatism as an ideology, points out the secularity of the phenomenon of financial corporatism with review on a social nihilism economy of its own kind.

Keywords: *corporatism, financial capital, financial corporatism, ideology, economy, secularism, nihilism.*

РЕФЕРЕНЦЕ

1. Артамонов, М.И.(1992). *История хазар*. Москва: СПб.
2. Баркли, У., *Комментарии к Новому Завету. Евангелие от Иоанна*, Интернет. Сайт, Библиотека Якова Кротова.
3. Богоявленский, И.Я. (2004). Значение иерусалимского храма в ветхозаветной истории еврейского народа. *История Израиля и Иудеи*. Москва: Крафт+.
4. Bideleux, R. and Jeffries, I. (1998). *A History of Eastern Europe: Crisis and Change*. Routledge.
5. *Böhm-Bawerk, E. and Hilferding, R. (1949). Karl Marx and the Close of his System, and Böhm-Bawerk's Criticism of Marx*. New York: Augustus M. Kelley.
6. Coakley, J. (1994). *Hilferding's Finance Capital, Capital and Class*, Vol.17.
7. Coakley, J. (2000). Hilferding, Rudolf. In: *Arestis, P. und Sawyer, P. (eds.), A Biographical Dictionary of Dissenting Economists*. Cheltenham: Edward Elgar.
8. Chalmers, D. A. (1991). *Corporatism and Comparative Politics*, In *New Directions in Comparative Politics* ed. Howard J. Wiarda, 59–81. Boulder, CO: Westview Press.
9. Dirkem, E. (1972). *O podeli društvenog rada*. Beograd: Prosveta
10. Volter, F. M. A. (2005). *Расправа о толеранцији*. Београд: Утопија.
11. Halevi, J. (1990): *Corporatism*, In *Problems of the Planned Economy* eds. John Eatwell, Murray Milgate and Peter New-man, 77–79. London Basingstoke: The Macmillan Press Limited.
12. Hilferding, R.(1910): *Das Finanzkapital. Eine Studie über die jüngste Entwicklung des Kapitalismus*; Vienna: Wiener Volksbuchhandlung, (*Marx-Studien*, vol. III)
13. Hilferding, R.: *Finance Capital. A Study of the Latest Phase of Capitalist Development*. Chapter 25, *The proletariat and imperialism*. <http://www.marxists.org/archive/hilferding/1910/finkap/ch25.htm>
14. Huo, J. and John D. S. (2015). *From Industrial Corporatism to the Social Investment State*; In *The Oxford Handbook of Transformations of the State*, eds. Stephan Leibfried et al., 410–425. Oxford: Oxford University Press.
15. Lehmbruch, G. (1984). *Concertation and the Structure of Corporatist Networks* In *Order and Conflict in Contemporary Capitalism*, ed. John Goldthorpe, 60–80. Oxford: Clarendon Press.
16. Leo XIII, Pope (1891). *Rerum Novarum* https://www.vatican.va/content/leo-xiii/en/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_15051891_rerum-novarum.html
17. Leo XIII, Pope (1879). *Aeterni Patris* https://www.vatican.va/content/leo-xiii/en/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_04081879_aeterni-patris.html

18. Лукић, Р. Д. (1992). *Систем филозофије права*; Београд: Правни факултет.
19. Катасонов, В. Ю. (2011). О проценте: ссудном, подсудном, безрасудном. Хрестоматия современных проблем «денежной цивилизации, Кн. 1 и 2; Москва: НИИ школьных технологий.
20. Катасонов, В. Ю. (2013). *Капитализм. История и идеология денежной цивилизации*; Москва.: Институт русской цивилизации.
21. Катасонов, В. Ю. (2013). *За кулисами международных финансов*; Москва: МГИМО-Университет.
22. Каутский, К. (1989). *Происхождение христианства*; Москва: Политиздат.
23. Pahl, R. E. and Jack T. Winkler, J. T. (1975): *The Coming Corporatism, Challenge* Vol. 18(1): 28–35.
24. Соколов, С. (2008). еп. *История Ветхого Завета*; СПб.: Общество памяти игумены Таисии.
25. Schmitter, P. C. (1974). *Still the Century of Corporatism?* *The Review of Politics* 36(1): 85–131.
26. Smaldone, W. (1998): *Rudolf Hilferding: The Tragedy of a German Social Democrat*. Northern Illinois: University Press.
27. Wagner, E. P. (1996). *Rudolf Hilferding: Theory and Politics of Democratic Socialism*. New Jersey: Atlantic Highlands Humanities Press.
28. Wiarda, H. J. (1990). *Rethinking Political Development: A Look Backward over Thirty Years, And a Look Forward*. *Studies in Comparative International Development* 24(4): 65–82.
29. Wiarda, H. J. (1997). *Corporatism and Comparative Politics: the other great "ism"*. London: M.E. Sharpe.
30. Wiarda, H. J. (1998). *Is comparative politics dead? Rethinking the field in the post-Cold War era*; *Third World Quarterly* 19(5): 935–949.
31. Зомбарт, В. (2004). *Буржуа. Евреи и хозяйственная жизнь*. Москва.: Айрис-пресс.
32. Zoinsein, J. (1990). *Monopoly Capital Theory. Hilferding and Twentieth-Century Capitalism*. New York: Greenwood Press.